

Gemeentelijk Kerkenbeleidsplan – Gemeente Grimbergen

6 juni 2025

Kerkenbeleidsplan Grimbergen

1. Inleiding en situatieschets

Het opstellen van een kerkenbeleidsplan wordt gekoppeld aan het pastorale plan, dat door de verantwoordelijke(n) van de pastorale zone Sint-Norbertus werd opgesteld.

De pastorale zone Sint-Norbertus bestaat sinds december 2024 uit de vier parochies van de gemeente Grimbergen met 40.000 inwoners. De grenzen van deze parochies vallen samen met de grenzen van de deelgemeenten. Elke parochie heeft zijn eigen (lange) geschiedenis, zijn eigen geloofsgemeenschap en zijn eigen kerkgebouwen.

De kerkgebouwen, die letterlijk en figuurlijk eeuwen het centrum van de plaatselijke gemeenschap vormden, werden ooit - met toestemming van de plaatselijke bisschop - gebouwd met de bedoeling er de eredienst te kunnen verzorgen.

Elke parochie heeft minstens één kerk en één kerkfabriek, als openbaar bestuur. Dit is sinds eeuwen dé wettelijke instantie die het beheer heeft over haar kerk en de eigendommen die ertoe behoren, of ze nu eigenaar van de kerk is of niet.

De huidige pastorale situatie maakt het noodzakelijk bestaande evidenties bij te sturen. Waar in het verleden elke parochie zijn eigen autonomie had, zien we steeds meer en meer samenwerking tussen de verschillende parochies en is de pastoor verantwoordelijk voor meerder parochies. Dit leidt tot vragen als: "Heeft het zin en is het haalbaar dat elke parochie nog zijn eigen zelfstandigheid heeft?" en "Heeft het zin en is het haalbaar dat alle huidige kerken enkel en alleen ter beschikking worden gesteld voor de eredienst?"

We zijn er ons van bewust dat een kerkgebouw nauw samenhangt met een plaatselijke geloofsgemeenschap. Zolang er een parochie was, was er een kerk. De fusie van vier parochies in Grimbergen is een verdere stap naar een veranderende invulling van de pastoraal in onze zone. Sinds het pastoraal plan van 2014 is deze verandering stapsgewijze ingezet. Vele kerkgebouwen in Grimbergen hebben samen met hun respectievelijke parochies een eeuwenlange geschiedenis. Ingrijpende veranderingen in de functie van een kerkgebouw raakt de plaatselijke gemeenschap sterk. Daarom kunnen we onze beslissingen niet loskoppelen van het vernieuwde pastorale plan en willen we in onze beslissingen rekening houden met elke plaatselijke situatie.

Vanuit het pastorale beleid van Grimbergen worden we geïnformeerd waar er sterke geloofskernen zijn en waar wij deze vanuit onze bevoegdheid en verantwoordelijkheid kunnen ondersteunen. Het mag immers niet zo zijn dat we door structurele veranderingen het levendige in onze geloofsgemeenschappen geen kansen (meer) geven.

Het eventueel anders invullen van het gebruik van onze kerkgebouwen is sinds het kerkenbeleidsplan van 2017 grondig bestudeerd. Dit is in een eerste fase in 2019 met behulp van een erkend studie bureau parochie per parochie bekeken. Door deze studie werd de (1) valorisatie, (2) nevenbestemming of (3) medegebruik onderzocht om de kerkgebouwen op een meer productieve wijze te gebruiken. De resultaten van dit onderzoek, gecoördineerd door het Centraal Kerkbestuur, hebben geleid tot een verfijning van dit kerkenbeleidsplan in 2019. Dit is besproken met het college van burgemeester en schepenen. Vervolgens is er een overleg gestart over de eigendomssituatie en randvoorwaarden van de verschillende kerken en pastorieën in onze gemeente. Dit overleg resulteerde in 2023 in een dading tussen het gemeentebestuur en de verschillende kerkfabrieken. In de volgende beleidsperiode zullen deze afspraken dus actief ingevuld worden samen met de nodige investeringen hiervoor. Intussen stimuleren en moedigen we het samenwerken tussen de 7 verschillende gemeenschappen aan, bij het bevorderen van een pastorale eenheid, zoals dit reeds op heel wat domeinen gebeurt (o.a. catechese, vormsel, begrafenissen).

De pastorale zone Sint-Norbertus is in vergelijking met andere pastorale zones bijzonder omdat we beschikken over een abdijgemeenschap binnen dit gebied. Net zoals in de voorbije eeuwen, zal de abdij ook in de toekomst een grote invloed hebben op de pastoraal binnen en buiten de gemeente Grimbergen. In het pastorale plan werd in maart 2025 de pastorale zone Sint-Norbertus bevestigd en werd de basiliek van Grimbergen Sint-Servaas aangeduid als Centrumkerk.

Centrumkerk wil zeggen dat het volledige aanbod van erediensten in de Sint Servaasbasiliek behouden blijft en dat sommige erediensten om reden van priestertekort niet meer doorgaan in alle parochies. Dit is reeds zo voor vormsels, begrafenissen, communies en andere grote gebeurtenissen.

Elke verdere stap die we zetten is in overeenstemming met de bisschop, die uiteindelijk beslist over de parochie en de (her-)bestemming van een kerkgebouw, los van wie de eigenaar er van is. De satellietkerken van de voormalige parochies Heilig Hart, Sint Cornelius en Sint Salvator vallen in dit traject.

De laatste 10 jaar zijn er in de kerkgebouwen weinig investeringen gebeurd zodat de goede staat van sommige kerkgebouwen te wensen overlaat.

In het volgende overzicht zal elke kerk afzonderlijk besproken worden en in overeenstemming met het pastoraal plan reeds een aanzet gegeven worden over de wenselijke investeringen in deze gebouwen.

2. Definities:

2.1. Parochiekerk

De kerk is het huis van een plaatselijke geloofsgemeenschap die deel uitmaakt van de katholieke kerk.

Ze staat ter beschikking van deze plaatselijke geloofsgemeenschap, op de eerste plaats voor gebed, bezinning, liturgie en sacramentele vieringen.

Ze kan ook gebruikt worden voor andere pastorale activiteiten, b.v. op het terrein van catechese of diaconie.

2.2. Pastorie

Een pastorie, ook wel pastorij, is de ambtswoning van een pastoor. De pastorie doet tevens dienst als vergader- en ontvangstplaats voor de parochiegemeenschap. Andere functies zijn vergaderplaats voor kerkbestuur en archiefruimte.

2.3. Valorisatie

Zijn initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieus en cultureel, historisch en kunsthistorisch, architecturaal en landschappelijk). We denken bijvoorbeeld aan een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen...

2.4. Medegebruik

Dit betekent het ter beschikking stellen van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.5. Nevenbestemming

Een eerste vorm van nevenbestemming is wanneer het kerkgebouw occasioneel, buiten de

uren van de religieuze activiteiten, op een niet-occasionele manier gebruikt wordt voor andere doeleinden of door andere instanties. (bijvoorbeeld: permanente tentoonstelling, regelmatige concerten of lezingen (bv na overeenkomst met CC), sociaal dienstbetoon, leslokaal). Een tweede vorm is ingrijpender: het kerkgebouw wordt architecturaal zodanig heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen.

2.6. Herbestemming

Wanneer de parochie als zelfstandige entiteit stopt en de parochiekerk dus niet meer voor katholieke activiteiten in aanmerking komt, kan de kerk definitief aan de eredienst onttrokken worden. Slechts dan kan ze een totaal nieuwe functie krijgen en zelfs afgebroken worden. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke en burgerlijke procedures gevolgd worden. Alleen de bisschop kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken.

3. De betrokken gebouwen:

3.1 Beigem - parochie "Onze Lieve Vrouw"

Eigenaar Kerk: Kerkfabriek Onze Lieve Vrouw

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

Onder de sacristie bevindt zich een grafkelder van een adellijke familie wat van deze plek ook een bijzondere plek maakt.

Georiënteerde, longitudinale kruiskerk met uitspringende westtoren gesitueerd op een van oost naar west licht hellend terrein, omgeven door het laag ommuurde, voormalige kerkhof. Het begraasde kerkhof bevat nog enkele grafstenen en -kruisen uit de 17de tot begin 20ste eeuw.

Pas na de 9de eeuw richtten de heren van Beigem nabij hun hoofdleen "Hof ten Doorne", op de primitieve dorpsdries een villakerkje op. Het stond onder het personaat van de bisschop van Kamerijk en nam ook de Onze-Lieve-Vrouwetitel van het kapittel van zijn bisschopskerk over. Over dit gebouwtje zijn echter geen gegevens bewaard. In de middeleeuwen werd er een stenen kerkje opgetrokken dat tijdens de godsdienststroeibelen in 1585 werd vernield. In het midden van de 17 eeuw bouwde men een natuurstenen éénbeukig gebedshuis met westtoren onder een leien bedaking (zie Kaartboek van de gemeente, circa 1690; Kaartboek van de abdij, 1699; foto KIK van 1892). De imposten van de westelijke poortomlijsting bevatten de inscripties "ANNO" "1653". Bij de heropbouw werden enkele (waarschijnlijk) 13de-eeuwse elementen bewaard, waaronder de gotische spitsboognis aan de oostgevel, de noordelijke sacristie met zijn kruisribgewelf en een kwarthol geprofileerd venstertje en een deurtje met beslagwerk nu in de zuidelijke sacristie. In 1914 brandde de kerk grotendeels af,

met uitzondering van de noordelijke sacristie. Vanaf 1920 wederopgebouwd met toevoeging van twee zijbeuken, een dwarsbeuk, kleinere annexe ruimten en een traptoren. De dakbedekking en torenspits werden in 1967 vernieuwd onder leiding van architect Fr. Somers (Beigem). De gevels, dak, toren en omheiningsmuur werden tijdens de periode 1992-1999 gerestaureerd onder leiding van architect A. Keulemans (Grimbergen).

De huidige plattegrond ontvouwt een driebeukige kerk met uitspringende westtoren, gedeeltelijk gevat tussen een kleine bergruimte ten noorden (voormalige doopkapel?) en een spiltrap ten zuiden; een schip van twee traveeën, een licht uitspringend transept van één travee met vlakke sluiting en een koor van twee traveeën met eveneens vlakke sluiting en flankerende sacristieën, heden bergruimte en weekkapel.

De kerk is volledig opgetrokken uit zandsteen onder een leien bedaking.

Vrij gesloten vierkante westtoren van vier geledingen bekroond door een achzijdige klokvormige torenhelm met vier houten dakvenstertjes en een peerspits uitlopend op een ijzeren windhaan. Eenvoudige in het vlak liggende kwarthol geprofileerde rondboogpoort, met sluitsteen en inscripties op de imposten: "ANNO" "1653".

Rondboogvenster onder druiplijstje op gestrekte uiteinden ter hoogte van het doksaal en hoger vier rondbogige galmgaten. Homogeen uitzicht dankzij de sober heropgebouwde kerk, naar analogie met de 17de-eeuwse westtoren. Vlakke muurbehandeling enkel onderbroken door rondboogvormige vensters onder druiplijstjes met gestrekte uiteinden. Tegen het koor en asymmetrisch in de gevel, een spitsboognis met half rondprofieling mogelijk uit de 13de eeuw. Bij de wederopbouw werd de nis voorzien van een monumentale sokkel waarop een Mariabeeld met opschrift "LILIUM INTER SPINAS"; het geheel onder een houten luifel op gesinterde bakstenen muurtjes. Noordelijke sacristie met een rechthoekig kwarthol geprofileerd venstertje met zware diefijzers, mogelijk 13de-eeuws.

Bepoeterd en witgeschilderd interieur geleed door rondboogarcaden op eenvoudige pijlers. Vlakke zoldering voor het schip en de zijbeuken, spitsbooggewelven neerkomend op halfronde (fantasie)kraagstenen in de transeptarmen, koor en doksaal. Spitsbooggewelf op geprofileerde rechthoekige kraagstenen in de noordelijke sacristie dateert mogelijk uit de 13de eeuw.

Schilderijen. Vier schilderijen met passietaferelen van de "meester van het retabel van Beigem" uit de tweede helft van de 16de eeuw, werden gestolen vóór de brand van 1914. De behandelde thema's waren Golgotha, Jezus wordt geselsd, Pilatus toont Jezus aan het volk en de Verrijzenis van Jezus.

Orgel van Jules Anneessens-Tanghe (opschrift), circa 1930.

Meubilair. Hoofdaltaar met retabel: de Calvarie geflankeerd door de vier evangelisten, 1930, witte steen, opschrift linkerzijde: "ANNO 1930/ DONO DEDIT PROENOBILIS STEPHANUS COMES/ CORNET D'ELZIUS DE PEISSANT IN GRATIARUM/ ACTIONEM MIRABILIS SANATIONIS DILECTAE/ EJUS UXORIS ADRIANAE DOMIS DE SEMERPONT".

Maria-altaar met retabel: Tronende Onze-Lieve-Vrouw met Kind, Boodschap van de engel Gabriël aan Maria en Maria bezoekt haar nicht Elisabeth, van 1914 en heropgericht in 1928, witte steen, opschrift rechterzijde: "IN HONOREM BEATAE VIRGINIS/ HOC ALTARE ANNO MCMXIV DIRUTUM/ ANNO MCMXXVIII/ REAEDIFICATUM EST/ A COMITE COMITISSAQUE STEPHANO CORNET D'ELZIUS DE PEISSANT/ PRAENOBILE CAROLO DOMINAQUE/ ROTSART DE HERTAING/ COMITE COMITISSAQUE ALOYSIO/ CORNET D'ELZIUS DE PEISSANT/ COMITE COMITISSAQUE CARDO DE BROUCHHOVEN DE BERGEYECK/ BARONISSA ALBERTO SNOY/ JOHANNAQUE POWIS DE TENBOSCHE".

Sint-Jozefaltaar met retabel: Heilige Jozef met Jezuskind, Jezus als leerjongen en Dood van de Heilige Jozef, tweede kwart 20ste eeuw, witte steen.

Twee neogotische biechtstoelen en kelkvormige doopvont met Christusmonogram eveneens 20ste-eeuws.

De glasramen dateren allemaal van kort na de Tweede Wereldoorlog: koor: Offer van Isaak, gesigneerd en gedateerd: "LOU ASPERSLAG/ HEVERLEE 1948" en het Offer van Melchisedek, gesigneerd en gedateerd: "K.D.R./ 25-1-1949"; noordelijk transept: Aanbidding van de herders met opschrift: "UIT DANKBAARHEID AAN O.L.VROUW/ VANWEGE KUNSTSCHILDER HULIN/ EN AL DE PAROCHIANEN"; zuidelijk transept: Tenhemelopneming van Maria met opschrift: "GIFT VAN DE PAROCHIE/ H. MISSIE 25 JAN.-3 FEBR. 1948"; noordelijke zijbeuk: Maria bezoekt haar nicht Elisabeth met opschrift: "GESCHONKEN DOOR DE FAM. DE WIT" en Verkondiging van de Blijde Boodschap met opschrift: "TOT AANDENKEN AAN Z.E.H. PASTOOR SIMONS + 26 JULI 1946"; zuidelijke zijbeuk: Kruisdraging met opschrift: "FAM. F. VAN DEN EYNDE/ EN A. KEYMOLEN" en een Kruisiging met opschrift: AAN Z.E.H. PASTOOR TILEMANS/ IN DANK OM DEZE MOOIE KERK" en doksaal: Christus deelt de hosties uit.

Het voormalige kerkhof is een ovaalvormig begraasd pleintje geworden, afgeboord door een laag natuurstenen muurtje. Omstreeks 1925 werd de begraafplaats verplaatst naar de Meerstraat, ter hoogte van de aan de overkant gelegen zijstraat Obbergenkouter. Enkele grafplaten en grafmonumenten bleven ter plaatste. Tot de oudste behoren de zerk van Laureys Meyskens († 1632) met wapenschild (ten zuiden van de westtoren); de zerk van Jan Leemans († 1639) met doodshoofd (ten noorden van de noordelijke sacristie) en de zerk van Vanderlinden, eerste helft van de 18de eeuw met wapenschild (ten noorden van de noordelijke sacristie).

In de zuidoostelijke oksel: 18de-eeuwse arduinen tombe op een vrij hoge sokkel zonder opschriften; tegen de oostelijke gevel van de zuidelijke sacristie: laat 18de-eeuwse classicistische portiek onder driehoekig fronton waarin het wapenschild van de familie Domis de Semerpont en het devies "VIRTUS ET CONSTANTIA", eerste bijzetting in 1798; tegen de zuidgevel van de zuidelijke sacristie: eenvoudige arduinen plaat met gelijkaardig wapenschild van François- Joseph- Ghislain Domis de Semerpont.

Een 19de-eeuws grafmonument van Z.E.H. Petrus Grietens († 1865). Een zevental zerken en grafmonumenten uit het eerste kwart van de 20ste eeuw, waaronder in de zuidoostelijke hoek van het kerkhof een imitatierots met imitatie houten kruis van beton.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

Omgeven door groen en in een rustige omgeving is de Kerk het middelpunt van deze voormalige zelfstandige gemeente Beigem.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

Sinds vele eeuwen is Beigem een eigen parochie.

Momenteel is er één zondagsviering om 9 uur. Omdat dit de enige 'vroegmis' is binnen de pastorale zone Sint-Norbertus heeft ze veel aantrek.

Beigem heeft een sterk sociaal leven en dit in nauwe verbondenheid met de geloofsgemeenschap.

Occasioneel worden in de OLV kerk concerten gegeven wegens de aantrekkelijke omgeving en goede akoestiek. De kerk wordt door het Cultuurcentrum op regelmatige basis gebruikt voor concerten met kleinere bezoekersaantallen maar zij en de bedienaars van de

eredienst zijn vragende partij voor de installatie van sanitair in de kerk.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Gezien de indeling van de kerk zien we zelf weinig uitbreidingsmogelijkheden of mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven. Wat misschien wel mogelijk is: bij vervanging van de verwarmingsketel zullen we de ruimte in de kelder hiervoor gebruiken. Dit zou dan toelaten om in de zuidelijke sacristie sanitair en kleine keuken te installeren.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*
De kerk is voorzien van alle nutsvoorzieningen zoals verwarming, elektriciteit maar er is geen sanitair noch keuken aanwezig.
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*
De kerk van Beigem is toegankelijk.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslag van Monumentenwacht.

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

Door de restauraties in het recente verleden is dit kerkgebouw momenteel in vrij goede staat. Door controle van Monumentwacht zijn er wel een aantal aandachtspunten waar we rekening mee dienen te houden. We volgen hierbij het verslag van Monumentwacht en pakken de problemen systematisch aan. Zo dienen de (lage) muren rond de kerk aangepakt te worden. De elektriciteit is waarschijnlijk niet meer volgens de huidige normen. Ook de glasramen vragen een opfrisbeurt en de kerk zal van binnen herschilderd dienen te worden. De verwarmingsketel is ook aan vervanging toe want reeds meer dan 50 jaar oud. Ter diener gelegenheid kan dan ook een WC en kleine keuken geïnstalleerd worden zodat de kerk nog interessanter wordt voor nevenactiviteiten. De kerkfabriek zal voor deze werken ook een financiële bijdrage leveren.

Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling ervan zal worden onderzocht:

In Beigem is er een sterke geloofskern alsook een sterk verenigingsleven. De kerk is redelijk klein maar stemmig voor liturgie. Met elke zondagmorgen een eucharistieviering heeft ze een aantrek vanuit Beigem en omgeving. Deze kerk komt zeker in aanmerking voor verdere valorisatie maar omwille van de liturgische aantrekkingskracht wordt deze zeker niet onttrokken aan de liturgie in de komende 10 jaar.

3.2 Grimbergen – Sint-Servaas parochie en basiliek

De Sint-Servaas parochie bestaat uit de Basiliek (centrumkerk) en de kerken van de voormalige parochies van de Verbrande Brug, het Molenveld en de Borcht. Zoals te lezen in het vervolg van dit document zijn op korte termijn geen wezenlijke investeringen nodig in de bijkerken van de centrumkerk.

Eigenaar Kerk: Kerkfabriek Sint-Servaas

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

De basiliek werd beschermd als monument bij K.B. van 17 april 1937 referentie OB001594. In 1997 werd de dorpskern van Grimbergen beschermd als dorpsgezicht waarbinnen o.a. de pastorie, het poortgebouw, de portierswoning, de stalvleugel en de ommuring werden opgenomen als monument (M.B. van 17 februari 1997).

Historiek.

Oorspronkelijk was de kerk van Grimbergen een "vrije" kerk, rechtstreeks afhankelijk van de bisschop van Kamerijk. Ze kwam in bezit van Wouter Berthout die ze circa 1110 terug aan de bisschop schonk op voorwaarde dat hij er een kloostergemeenschap zou stichten. Dit mislukte tot twee maal toe, en bij de dood van Wouter Berthout circa 1121 was de kerk die opgedragen was aan Onze-Lieve-Vrouw en de Heilige Petrus, geheel verlaten en vervallen. Zijn zonen, Gerard en Arnout, verzochten Norbertus enkele broeders van zijn orde in de kerk te plaatsen onder bescherming van zijn abdij te Prémontré. Deze derde stichtingspoging lukte dankzij het rijke dotatiegoed geschonken door de Berthouts die toen op het toppunt van hun macht stonden. In 1128 werd de stichting bekrachtigd en in 1132 vernieuwd; de oudste statuten dateren van 1133 of 1143. De abdij van Grimbergen werd gesticht als een dubbelklooster, maar reeds in 1140 verhuisden de norbertinessen naar Nieuwenrode waar het klooster in 1270 werd opgeheven. Van bij de stichting waren klooster- en parochiekerk één, aan de binnenzijde gescheiden door een muur. Om een duidelijk onderscheid te maken, werd vanaf 1280 de klooster- of binnenkerk toegewijd aan de apostelen Petrus en Paulus en de parochiekerk aan het Heilig Kruis en Sint-Servatius waaraan later Onze-Lieve-Vrouw werd toegevoegd. Ook hun wijdingsfeesten werden op verschillende dagen gevierd.

Na de Grimbergse oorlog (1142-1159) werd het klooster heropgebouwd, aanvankelijk met hulp van de Berthouts, later ook met steun van de hertogen van Brabant. In de loop van 12de- en 13de eeuw groeide het patrimonium en samen met Affligem en Dielegem werd zij één van de drie morele machten in West-Brabant.

In 1566 had de abdij zwaar te lijden van de beeldenstormers en in 1584 werd ze samen met de kerk, door een verkeerde politieke keuze van de abt, door Filips II in de as gelegd. Pas in 1600 keerden de norbertijnen naar Grimbergen terug. De abdij herstelde zich geleidelijk, wat gepaard ging met wederopbouw, en kwam tot volle bloei in de 18de eeuw. In het begin van de 18de eeuw werd de titel "Onbevleete Ontvangenis" aan de oude Mariatitel toegevoegd.

In 1796 werd het klooster door de Fransen geconfisqueerd en op 13 juli 1798 als nationaal goed openbaar verkocht aan de gebroeders la Palière die onmiddellijk met de sloop begonnen. De

pastorie, de kerk, de grote en de kleine sacristie werden omwille van hun "openbaar nut" buiten de verkoop gehouden. Onder impuls van parochiepriester J.B. Van Den Bergen herstelde de abdij zich langzaam en in 1833 keerden de kloosterlingen terug. Zeven jaar later verkreeg de norbertijnergemeenschap haar canonieke instelling terug.

Van de oudste kerk uit de 11de eeuw zijn geen gegevens bewaard. De romaanse kerk opgetrokken na de Grimbergse oorlog is gekend door een tekening op perkament van circa 1620. De kruiskerk opgetrokken uit witte natuursteen onder leien bedaking had een vierkante toren op de viering. Zowel het schip, met lage zijbeuken, als het koor bestonden uit drie traveeën, het transept uit één travee. De abdij- en parochiekerk waren van elkaar gescheiden door een muur, aanvankelijk tot halverwege opgetrokken, later volledig. Uit deze periode bleven bewaard: een restant van het eikenhouten beeld Onze-Lieve-Vrouw onder de Toren (13de - begin 14de eeuw) en de grafsteen van Abt Franco († 1244). Bij de brand van 1585 werd de kerk gedeeltelijk beschadigd en de abdijgebouwen, de bakkerij, de brouwerij en alle huizen van het klooster volledig verwoest. De eerste herstellingen werden aangevat onder abt F. Van Raubergen (1594-1613), en verder gezet door zijn opvolgers. Ch. Outers (1613-1647) vervulde het kloosterpand van 1426 met de bouw van twee gaanderijen in witte steen (1628) en trok een nieuwe abdijsite en brouwerij (1634) op. Op 13 april 1660 eerstesteenlegging door Abt K.F. de Velasco (1647-1665) voor de bouw van een nieuwe kerk, opgetrokken uit lokale kalkzandsteen. Een gravure van Sanderus uit 1659 toont de abdijsite met de nog te bouwen kerk. Gilbert van Sinnick (1627-1660) wordt vaak aangehaald als architect, maar is volgens het onderzoek van J. Snaet meer te beschouwen als een opzichter van de werken. Hij stierf reeds in 1660 en werd als opzichter opgevolgd door Martinus Roelants. In 1665 waren het hoofdkoor en de twee zijkapellen en een stuk van het schip voltooid. De oosttoren was in 1664 tot op 18 m en in 1668 tot op 35 m opgetrokken (zie twee gevelstenen); de vierde geleding was klaar in 1686. Een jaar later werd er een breuk in de fundamenteën vastgesteld en dreigde de toren op het koor te vallen. Circa 1692 werd de toren gestabiliseerd, naargelang de bron door drie augustijnen van Mechelen of door de Mechelse schrijnwerker Rombaut Verhaegen. Hiervan zijn nog steeds sporen terug te vinden: de kornis en waterlijsten op de buitenmuren van de kerk zijn circa 40 cm lager dan die op de toren. Op 16 maart 1699 werden het transept, de vieringskoepel en twee traveeën van het schip voltooid, zie jaarschrift op de noordwestelijke pijler. In dat jaar werd ook de voorlopige voorgevel opgetrokken, zie opschrift "NON EST LAPIS OFFENSIS 1699" (Dit is geen steen des aanstoets). De twee volgende traveeën, waardoor het schip even lang als het koor moest worden, werden nooit gerealiseerd. In 1700 werden de gewelven van het schip en de zijbeuken geplaatst en de kerk in gebruik genomen, zie opschriften op het eerste gewelfvlak. In 1725 werd de kerk pas gewijd. Ook nu was er een afsluiting tussen koor en kerk die samen met de twee er tegen geplaatste altaren, kort na de Franse bezetting verdween.

De vernieuwing van de abdijgebouwen werd verder gezet in de 18de eeuw met belangrijke realisaties onder abt H. de Munck (1698-1712): de oprichting van een nieuw prelaatskwartier (1710-1726) en conventsgebouw (1714), beiden naar ontwerp van architect Anneessens (Brussel) en abt A. Van Eeckhout (1716-1747): de bouw van het dormitorium (1717), het gastenkwartier en de prelaatskapel (1725) en abt J.-B. Sophie (1755-1775): de aankleding van de grote en kleine sacristie (1763); de bouw van het ziekenhuis (1757), de westelijke toegangspoort (1767), een obelisk annex pomp vóór het prelaatshuis (1767, heden in de Sint-Gorikshallen te Brussel) en de pastorie naar ontwerp van J.B. Thibaut (1768).

De toestand van de abdij op het einde van de 18de eeuw is gekend aan de hand van een drietal documenten: de gravure van Sanderus, 1726; het opmetingsplan van M. Nivoy opgemaakt in 1796 naar aanleiding van de openbare verkoop en een beschrijving van de toenmalige parochiepriester Heylen (1753-1825). De abdijsite bestreek een oppervlakte van 15 bunder, zo'n 15 ha, en strekte zich uit van het Kerkplein en de Hogesteeweg ten zuiden, tot de Abdijstraat ten westen, tot over de Maalbeek ten noorden en de Rijkenhoekstraat met in het verlengde de Vorststraat ten oosten. De site was tot aan de beek volledig ommuurd. Een westelijke en oostelijke toegangspoort leidde naar het prelaatsplein met obelisk. Dit plein werd aan de westzijde afgesloten door paardenstallen; aan de noordzijde door koets- en karrenhuizen die het zicht op de achterliggende gebouwen, zijnde

pachthof, schuur, stallingen, brouwerij, bakkerij en smidse, belemmerde en ten oosten door een houtopslagplaats. De zuidzijde werd afgesloten door een lange classicistische vleugel waarin het gasten-, provisorien- en abtskwartier gelegen waren. In het verlengde hiervan de bibliotheek en de refter die door middel van het haaks geplaatste dormitorium met het noordelijke transept van de kerk verbonden werden. Ten westen van het dormitorium en palend aan de noordelijke zijbeuk van de kerk lag het eigenlijke convent opgetrokken volgens een vierkant. In het verlengde van de zuidelijke pandgang en uitkijkend over het Kerkplein (toen kerkhof) bevond zich de pastorie. Ten oosten van de kerk lag het geïsoleerde ziekenhuis. Ten zuiden van de Maalbeek besloeg de reusachtige visvijver de volledige breedte van het terrein; aan de overzijde van de beek lagen omgrachte spaarbekkens en een bos. De overige terreinen werden ingenomen door landschappelijke en geometrisch aangelegde tuinen en een boomgaard. Enkel de kerk, de pastorie, het westelijk poortgebouw met portierswoning, de aanpalende stallingen en een stuk van de ommuring tussen de poort en de pastorie bleven tot op heden bewaard.

Begin jaren 1820 (zie Primitief kadasterplan van Voncken, 1821) werd de abdijsite diagonaal doorsneden door de nieuwe provinciale steenweg Aalst - Vilvoorde, waardoor de visvijvers aan de overkant van de steenweg kwamen te liggen. Op de zuid-oostelijke hoek na, werd het gehele gebied beneden de steenweg in 1831 en 1854 terug aangekocht en circa 1860 ommurd. Het convent werd volgens een vierkantstructuur heropgetrokken in de periode 1833-1901: de zuidvleugel in 1833-1834; de westvleugel met refter in 1845 op fundamenten van de vroegere westelijke pandgang; de oostvleugel met kapittelzaal in 1856 naar ontwerp van Caluwaerts (Londerzeel) en ten slotte de noordvleugel met bibliotheek in 1884-1901 naar ontwerp van A. Struyven (Schaarbeek). In 1873 bouwde men naast het pachthof de "Vrije school". In 1913 en 1914 werden de twee oudste vleugels van het convent gesloopt en vervangen door nieuwe naar ontwerp van architect M.L. Pepermans, de werken duurden tot 1919. De toegang tot de abdij was tot dan gelegen in het oostelijk paviljoen van de pastorie en werd toen verplaatst naar de zuidvleugel. In 1965 bouwde men het cultuurcentrum "Fenikshof" naar ontwerp van J. Vanderheyden (zie gevelstenen). In 1967 werd Mira, de eerste volkssterrenwacht van ons land, in het Feniksgebouw ondergebracht en in 1999 uitgebreid. Met de heraanleg van het Kerkplein in 1990 verplaatste men de ingang van de abdij terug naar het voormalige oostelijk paviljoen van de pastorie waar een nieuwe inkomhal werd gecreëerd. Tevens verving men het bakstenen parament van de pastorie en de drie aanpalende traveeën van de zuidvleugel om een homogeen uitzicht te komen. De nieuwe bibliotheek ten oosten van het convent, en ermee verbonden door middel van een glazen traphal, werd in 1991 gebouwd naar ontwerp van architect L. Gabriëls (Brasschaat) en A. De Hondt (Wemmel). In hetzelfde jaar werd de bovenverdieping van de oostvleugel van een betonnen draagvloer en een compleet nieuwe binnenindeling voorzien; de westvleugel gerenoveerd en de tuin heraangelegd.

Restauraties van de abdijskerk in de 19de en 20ste eeuw. In 1820 herstel van de kerkraden aan de noordzijde, zie datering 1796-1820. De torenhelm werd circa 1838 verwijderd en de vier geledingen van de sterk vervallen toren gerestaureerd. In 1851-1852 herstel van de voorlopige westgevel onder leiding van provinciaal architect Spaak (1804-1893), waarbij het bakstenen gedeelte van de gevel werd vervangen, de muur verbreed, een afgeschuinde sokkel toegevoegd, steunberen geplaatst en het geheel gecementeerd. In 1853 vervangen van de arduinen kerkvloer door de huidige wit en zwarte marmeren tegels. In 1864 gedeeltelijk vernieuwen van de zwaar vervallen koepel, gevolgd door restauratiewerken aan de daken in 1870. Nieuwe gietijzeren trap naar het doksaal geplaatst in 1899. In 1901 ontleisteren van de muren en de gewelven, enkel de muren werden opnieuw voorzien van een cementlaag met schijnvoegen. Het koor en de zijkapellen krijgen in 1904 een nieuwe vloer. Van 1963 tot 1985 grote restauratiecampagne onder leiding van architect P. Bonaert en S. Brigode (Brussel). Hierbij werd de koepel verstevigd met ijzeren balken, een verwarmingsinstallatie geïnstalleerd en het exterieur op een vrij harde wijze gerestaureerd. Lijsten, profielen, ornamenten, vensteromlijstingen en grote muurvlakken werden vervangen naar oorspronkelijk model. Naar aanleiding van een brand in 1993 in de zuidelijk zijbeuk werd het gehele kerkgebouw grondig onderzocht en een restauratiedossier in drie fasen opgesteld. Fase één: reiniging van het interieur, herstel dakconstructie, houtwormbestrijding en bouwkundige werken ten gevolge van de

brandschade en fase twee: restauratie en reconstructie van het beschadigd meubilair werden uitgevoerd door het architectenbureau R. Steenmeijer en architect W. Vlaanderen. De derde fase, herstel van de koepel, de leien bedaking, dakvensters en kleinere werken aan het interieur, uitgevoerd door het architectenbureau R. Steenmeijer en H. Baksteen is nog lopende.

Beschrijving.

De kalkzandstenen "omheiningsmuur" aan de Abdijstraat behoort tot de oudste restanten van de abdij en werd omstreeks 1769 opgetrokken. De ongeveer 3,5 m hoge en 60 m lange muur verbindt de pastorie met het poortgebouw.

De door pilasters gelede bakstenen muur ten oosten en noorden (Wolvertemsesteenweg) dateert van circa 1860 en werd later met één meter verhoogd. Ter hoogte van de sterrenwacht en het Feniksgebouw werd een stuk van de muur gesloopt voor de aanleg van parking.

De parochie- en abdijkerk Sint-Servaas is een onvoltooide, georiënteerde abdij- en parochiekerk opgetrokken tussen 1660 en circa 1700 in een flamboyante inheemse barokstijl. In het jubileumjaar 2000, bij het 300-jarig bestaan van de abdij door Johannes-Paulus II verheven tot basilica minor. Eertijds ten zuiden en westen omringd door een kerkhof dat circa 1932 werd overgebracht naar de Veldkantstraat.

De basiliek is één van de laatste grote barokke kerken in de Zuidelijke Nederlanden, waarvan de bouw startte in 1660 en aansloopte tot het eerste kwart van de 18de eeuw. Het grondplan, een combinatie van longitudinale en centrale aanleg, is sterk beïnvloed door de abdijkerk van Ninove (circa 1640) en de Sint-Michielskerk te Leuven (circa 1650), beiden zelf geïnspireerd op voorbeelden uit Rome (onder andere de Gésu-kerk). Door de synthese van traditionele gotische structuren en verticalisme gecombineerd met een rijke barokke aankleding is de abdijkerk van Grimbergen een typisch voorbeeld van de inheemse, Vlaamse, barok.

Kenmerkend voor de norbertijnerkerken is het grote koor dat een wezenlijk onderdeel vormt van het religieuze leven. De Grimbergse abdijkerk is echter ook van oudsher parochiekerk en werd om die reden ontworpen met een schip even lang als het koor. Het schip werd echter nooit voltooid.

De plattegrond van het type kruisbasiliek omvat een driebeukig schip van twee traveeën; een transept van één travee uitlopend op absidiolen; een koor van vier traveeën met halfronde apsis en dito zijkoeren; ten noorden van het koor de grote en kleine sacristie en achter de koorsluiting een vierkante toren. Omdat slechts twee van de vier traveeën van het schip daadwerkelijk gerealiseerd werden, komt de versmelting van longitudinale en centrale aanleg niet volledig tot zijn recht.

Volledig opgetrokken uit lokaal gewonnen zandsteen, met uitzondering van de bakstenen bovenpartij van de westgevel en baksteenpartijen aan de noordelijke transeptarm ten gevolge van het gesloopte dormitorium. Het geheel onder leien zadelen- en lessenaarsdaken, de grote sacristie onder leien schilddak en de achzijdige houten vieringskoepel onder een leien helmvormige bekroning met verguld kruis.

Zeer gesloten westgevel opgevat als een voorlopige schermgevel die door haar soberheid contrasteert met het barokke karakter van de kerk. De gevel, opgetrokken in witte zandsteen waarboven een bakstenen parament, wordt horizontaal geleed door de afgeschuinde sokkel, kornissen en waterlijsten en verticaal door twee sobere steunberen die doorlopen tot de daklijst. Centrale travee voorzien van een eenvoudige korfboogingang met imposten, met acanthusblad versierde sluitsteen en druiplijst en erboven twee gedichte rondboogvensters. Ter hoogte van de zijbeuken geprofileerde korfboogdeuren met gedecoreerde sluitsteen onder druiplijst. Het schip, het koor en het transept zijn even hoog en worden horizontaal geleed door doorlopende, al dan niet geprofileerde, waterlijsten en verticaal geritmeerd door steunberen uitlopend op barokke voluten. Rondboogvensters gevat in geprofileerde omlijstingen op neuten met imposten, sluitsteen en voluten onder een druiplijst. De grote en kleine sacristie zijn voorzien van korfboogvensters gevat in een gelijkaardige omlijstingen doch verfijnder en decoratiever uitgewerkt, zie de vele voluutmotieven. De gereduceerde koepel wordt verlicht door vier oculi en in de lantaarn door acht geringde rondboogvensters.

Sinds 1838 afgeplatte, vierkante oosttoren van vier geledingen waarvan de twee onderste gevat tussen overhoekse steunberen, de derde tussen voluutconsoles en de vierde tussen ionische zuilen.

Gelijkaardige vensteropeningen als de rest van de kerk, derde geleding met oculi en de vierde geleding met galmgaten voorzien van maaswerk.

Interieur. Markante ruimtewerking volledig toegespitst op het koor omwille van het onafgewerkte schip. De indruk van grootsheid wordt vooral gewekt door de enorme hoogte (28 m), de grote raamoppervlakken, de ruime kruising onder de indrukwekkende vieringskoepel en de overvloedige barokke aankleding.

Helder met schijnvoegen gecementeerd interieur met verwerking van kalkzandsteen voor de dragende elementen (onder andere zuilen, pijlers, scheibogen en gewelfribben) en de vensteromlijstingen. In contrast hiermee de gedecapeerde bakstenen gewelven en wit - zwarte marmeren kerkvloer met geometrische motieven.

Schip, koor en dwarsbeuk met eenvormige tweeledige opstand, verlicht door twee rijen rondboogvensters van elkaar gescheiden door een breed gekornist, omlopend hoofdgestel met eierlijst voorzien van blinde oculi afgewisseld met lamberkijnen en bloementrossen. De muren in het schip worden geritmeerd door rondboogarcaden op verjongende ionische zuilen met geringde basis op vierkante sokkel. De scheibogen met sleutel zijn aan de onderzijde gedecoreerd met gevarieerde casementversiering. In het koor en het transept zijn de zuilen door pilasters vervangen en de scheibogen in de muur ingewerkt. De vieringspijlers zijn voorzien van pilasters met verdiepte schacht en composietkapitelen.

Rijkelijk gedecoreerde benedenvensters en nissen (zie koor en zijkoren) voorzien van een geprofileerde, geringde omlijsting op neuten, voluutmotieven en een druiplijst centraal onderbroken door een putto. Hoog geplaatste bovenvensters gevat in een vereenvoudigde geprofileerde omlijsting op neuten met imposten, sluitsteen, druiplijst en voluten.

Kruisribgewelven met bakstenen gewelfvlakken gescheiden door brede, platte steltboogvormige gordelbogen met gevarieerde casementversiering. De geprofileerde gewelfribben komen samen in een ringvormige sleutel. De viering is overdekt door een rijkelijk met stucwerk gedecoreerde octogonale koepel op pendentieven, laatst genoemden versierd met lamberkijnen en trompet schallende engelen. Acht gedecoreerde ribben waartussen gewelfvlakken die alternerend geopend zijn door een oculus, worden be kroond door een achzijdige lantaarn met evenveel rondboogvensters. Tussen pendentief en koepelgewelf is een kleine balustrade met gangpad. Heden in wit en pastelgroen geschilderd.

De eerste twee geledingen van de oosttoren hadden oorspronkelijk kruisribgewelven, heden op alle niveaus balkwerk en planken vloeren.

Mobilair. Schilderijen. De vier Evangelisten, door Jan Erasmus Quellinus de Jonghe, 17de eeuw (schip); Oprichting van het kruis naar Rubens en De verrijzenis van Christus, door Godfried Maes, 17de eeuw (schip); De verheerlijking van Norbertus, door Theodoor van Loon, 17de eeuw (schip); Onze-Lieve-Vrouw schenkt het kleed aan de Heilige Norbertus, toegeschreven aan Jan van Orley, 17de eeuw, hout, (Sint-Norbertuskoor); Ten Hemelopneming van Maria, toegeschreven aan J. Eyckens, begin 18de eeuw (hoofdaltaar); Bekering van Norbertus, Pauselijke goedkeuring van de Orde, Triomf van Norbertus over Tanchelm en Prediking van Norbertus te Antwerpen, door Richard van Orley, circa eerste kwart 18de eeuw (koor); Aanbidding van de inwoners van Bethlehem en Aanbidding van de Wijzen, toegeschreven aan Richard van Orley, eerste kwart 18de eeuw (Onze-Lieve-Vrouwkoor); Triomf van de Heilige Eucharistie, kopie in spiegelbeeld naar Rubens toegeschreven aan G. De Crayer, 18de eeuw (Sint-Norbertuskoor); Aanbidding van het Heilig Sacrament, door Erasmus Quellinus, 18de eeuw (Sint-Norbertuskoor), Aanbidding van de Herders, kopie naar Pieter Thijs, 19de eeuw (Onze-Lieve-Vrouwkoor). De schilderijen die aanwezig zijn in het OLV koor en het Sint-Norbertuskoor zijn de originele schilderijen die gediend hebben om de kartons te maken van vier van de wandtapijten die in opdracht van de ridders van Malta aan de brusselse Judocus De Vos gegund werd. De 26 wandtapijten zijn nog steeds te bewonderen in de kathedraal van La Villetta, Malta en werden in gerestaureerd door de manufacture De Wit in Mechelen. De vier zijn de enige overblijvende originele kartons.

Beeldhouwwerken. Onze-Lieve-Vrouw-Onder-De-Toren waarvan de buste mogelijk opklimt tot de 13de eeuw, in 1934 gerestaureerd en vervolledigd door beeldhouwer Van de Capellen en architect

L. Pepermans (Brussel), hout, (schip); Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Smarten, 1649 (Onze-Lieve-Vrouwkoor); Onze-Lieve-Vrouw-Onbevleekt-Ontvangen, Heilige Petrus, Heilige Paulus, Heilige Augustinus en Heilige Norbertus, door Frans Langhemans, circa 1701 (hoogaltaar); Sint-Servatius, door S. Duray, circa 1720 (zuidtransept); Sint-Norbertus, circa 1735 (Sint-Norbertuskoor).

Grafmonumenten. Laatbarok wandpraalgraf van prins F. de Berghes, 1704, witte en zwarte marmer (koor); laatbarok wandpraalgraf voor de abten, 1710, witte, zwarte en gevlamde marmer (koor).

Verschillende grafstenen onder andere van Bisschop J. Laeslaeus (Schotland, † 1596); Familie de Longin (sterfdatums 1647 en 1653); familie de Romrée (sterfdatums 1655 en 1658); Abt de Velasco († 1665), Prinses Van Grimbergen; Negen abten van Berne-Heeswijk; Katharina van Hincaert († MVLXX) en Familie van Oyenbrugge.

Meubilair. Laatbarok hoogaltaar, door Frans Langhemans, 1701, wit en zwarte marmer; altaar van Sint-Servaas, door Hendrik Frans Verbrugghen, 1720, gemarmerd hout (zuidtransept); laatbarok Onze-Lieve-Vrouwaltaar, 1725, gemarmerd hout (Onze-Lieve-Vrouwkoor); gelijkaardig laatbarok Sint-Norbertusaltaar, eerste kwart 18de eeuw, gemarmerd hout (Sint-Norbertuskoor); altaar van de Heilige Doodstrijd, 1732, gemarmerd hout (noordtransept). Laatbarok koorgestoelte, 1680-1690, medaillons met afbeeldingen van heilige uit de norbertijnerorde, door H. F. Verbrugghen, circa 1710. Monumentale laatbarokke preekstoel, door H. F. Verbrugghen, circa 1710. Vier laatbarokke biechtstoelen (noordzijbeuk: Onze-Lieve-Vrouw en God de Vader; zuidzijbeuk: De Goede Herder en de Heilige Geest), door Guilielmus Ignatius Kerricx, eerste kwart 18de eeuw. Lodewijk XIV-communiebanken, 1731: enkel in de zijbeuken intact, de andere werden in de jaren 1960 verwerkt in het nieuwe altaar, de schriftlezenaar en het voetstuk van het beeld Onze-Lieve-Vrouw-Onder-De-Toren.

Orgel: oorspronkelijk instrument door J. Th. Forceville van 1745 en afgewerkt door J. B. B. Goynaut in 1751; volledig vervangen van de binnenconstructie door J.E. Kerkhoff in 1910. Portaal, doksaal en orgelmeubel door Petrus Donckers, 1745-1751, uitgebreid en verfraaid in 1765 onder abt J.B. Sophie (zie wapenschild) en nogmaals aangepast in 1910. Kleiner barokorgel door J. Potvlieghe jr., houtsnijwerk door D. Van Overschelde (Diksmuide), 1999, (hoogkoor).

Beiaard: 48 klokken door de Koninklijke Klokkengieterij Eysbouts, 1963-'64; toevoeging van diepe bes-klok, 1998.

Interieur grote sacristie. De aankleding van de grote sacristie werd in 1763 in opdracht van abt J.B. Sophie (zie wapenschild) voltooid, de uitvoerders zijn niet bekend. Het indrukwekkende 'totaal kunstwerk' in een overgangsstijl van rococo naar classicisme, bestaat onder meer uit een kamerhoge Russische eikenhouten lambrisering waarin deuren, wandkasten, een altaar, een abtsetel, een tabernakel en beeldhouwwerken (onder andere Madonnabeeld en vier medaillons met kerkvaders) verwerkt zijn.

Monumentaal plafondfresco voorstellende "De verheerlijking van Sint-Norbertus", geschraagd door kariatiden en 10 medaillons in grisaille met taferelen uit het leven van de ordestichter naar gravures van Theodoor Galle. Vier later toegevoegde supra porta's met "De Geseling" en "Ecce Homo" van de hand van Luca Giordano en "De Kruisiging" en "Graflegging", kopieën naar L. Giordano. Wit en zwarte marmeren tegelvloer. Achter schijnde deur gerestaureerde grafsteen van abt Franco († 1244).

Interieur kleine sacristie. De verfraaiing van de kleine sacristie werd in 1773-1774 aangevat door abt J.B. Sophie en eveneens opgevat als een 'totaal kunstwerk' uitgevoerd in een overgangsstijl van rococo naar classicisme. Kamerhoge eikenhouten lambrisering met drie overhoeks geplaatste deuren en in de vierde hoek een dito nis met waterbekken; vier ingewerkte schilderijen: "Onze-Lieve-Vrouw verschijnt aan Herman Jozef en andere Norbertijnse gelukzaligen", toegeschreven aan Abraham Van Diepenbeeck (1595-1675); "De gekruisigde Christus"; "De Heilige Cecilia" en "Sint-Jan de Doper" kopieën naar Rubens of Van Dijck. Prachtig plafondtrompe l'oeil met "Het alziende oog van God de Vader" boven schijnarchitectuur en allegorische voorstellingen in grisaille. Opvallende illusionistische tegelvloer in witte, grijze en zwarte marmeren tegels.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

De basiliek van Grimbergen is een historisch monumentale kerk, waarvan de bekendheid ver buiten de gemeentegrenzen gaat. Dankzij de aanwezigheid van een norbertijner gemeenschap heeft deze kerk een bijzondere aantrekkingskracht en uitstraling. Zonder te overdrijven is de basiliek hét symbool van Grimbergen.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

Deze kerk is de “centrumkerk” van de pastorale zone Sint-Norbertus . Naast de vele (dagelijkse) vieringen wordt dit kerkgebouw ook ter beschikking gesteld voor gepaste culturele evenementen (muziekconcerten, orgelconcerten, beiaardconcerten, rondleidingen, voordrachten,...) in samenwerking met het Cultuurcentrum en de toeristische diensten van de gemeente. Gezien de dagelijkse gebedsdiensten en eucharistievieringen van de abdijgemeenschap komen we met de vele begrafenissen, huwelijken, dopen en gelegenhedenvieringen gemakkelijk aan zo’n 1500 liturgische momenten per jaar. Deze kerk wordt reeds intensief gevaloriseerd. Via de goede samenwerking met CC-Strombeek worden contractueel vele hoogstaande concerten georganiseerd. Sinds het begin van de radio- en Tv-missen is de abdijkerk een vaste waarde bij de rechtstreekse uitzendingen van de VRT. Sinds 2021 is de basiliek ook voorzien van de mogelijkheid tot livestreaming. Liturgische plechtigheden kunnen dagelijks via het internet rechtsreeks bekeken en/of herbekeken worden. De aantrekkingskracht van deze abdijkerk/basiliek gaat ver buiten de parochiegrenzen. Door een sterke geloofskern kunnen we beroep doen op vele medewerk(st)ers om alles te blijven realiseren Het sociale en culturele leven in Grimbergen, verbonden aan de geloofsgemeenschap maakt deze kerk en parochie aantrekkelijk.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Gezien de bescherming van de basiliek zien we zelf weinig of geen uitbreidingsmogelijkheden of mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*
De basiliek is voorzien van alle nutsvoorzieningen zoals verwarming en elektriciteit maar er is geen sanitair noch keuken aanwezig. De verwarming, die bijna 50 jaar oud is, moet vervangen worden door een nieuw systeem.
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*
De basiliek van Grimbergen is toegankelijk.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslag van Monumentenwacht die de hieronder aangehaalde problemen beschrijft.

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

Deze monumentale basiliek vraagt veel zorg aan onderhoud. Zo vragen de daken een groot onderhoud en moet ook het houtgebinte (meer dan 300 jaar en aangetast door de “grote klopkever”) vernieuwd worden. Zoals gezegd zal de verwarming, die bijna 50 jaar oud is, vervangen moeten worden door een nieuw systeem. Het barokke koorgestoelte vraagt een ernstige restauratie daar alle oude lijm, die de onderdelen bij elkaar dient te houden,

helemaal verpulverd is. Met het gevolg dat het prachtige koorgestoelte letterlijk uit elkaar aan het vallen is. Ook het hoogaltaar is door houtmemel aangetast en vraagt dringende restauratie. Daarnaast moet ook in de aanpalende grote sacristie het houtwerk en de verlichting aangepakt worden. Voor al deze grote werken heeft het kerkbestuur, in samenwerking met het architectenbureau ARCH & TECO een masterplan opgesteld en ingediend in december 2014 bij de bevoegde instanties.

Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling ervan zal worden onderzocht:

De centrumkerk en tevens abdijkerk is een historisch en beschermd monument en kreeg in 1999 persoonlijk van de paus de titel van basiliek omwille van het geschiedkundig belang van deze kerk en zijn abdij. Vieringen waar veel volk verwacht wordt zullen bij voorkeur plaatsvinden in de centrumkerk van Sint-Servaas.

3.3 Borch – Voormalige parochie Sint-Salvator

Eigenaar Kerk: – Kerkfabriek Sint-Servaas

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

De kerk bezit een beschermd vroeg 19de-eeuws orgel (K.B. 11-09-1979) en ligt in het beschermde dorpsgezicht "de Senecaberg" (K.B. 18-9-1981).

Georiënteerde longitudinale kruiskerk met Sint-Donatus als tweede patroon. Gelegen ten oosten van de Borchtberg en eveneens ingeplant op een heuvel. Het voormalige omringende kerkhof is omgeven door een grotendeels breukstenen muur. Ten westen L-vormige brede toegangstrap voorafgegaan door een Sint-Salvatorbeeld in kunststeen op een hoge breukstenen sokkel, A. D'Have gesigneerd.

De Sint-Salvatorkerk bezit één der oudste parochietitels en werd als vrije kerk gesticht, later door de Berthouts, heren van Grimbergen, tot eigenkerk gemaakt. Na de Grimbergse oorlog in 1159 viel de Borchtkerk onder rechtstreeks beheer van de pastoor van Grimbergen die zelf afhankelijk was van de abdij. Pas rond 1500 is er opnieuw sprake van de Borchtkerk met name bij de oprichting van een nieuw kerkgebouw. Het huidige éénbeukige schip dat is opgetrokken uit kalkzandsteen in gotische stijl, dateert volgens Delestré van 1635, maar is mogelijk ouder. In 1852 vergrootte pastoor Falet het kerkje door het koor te herbouwen en een transept toe te voegen; zie zuidelijke transeptarm met smeedijzeren datering en ruitvormige gedenksteen: "DEEZE/ KERK IS/ VERGROOT DOOR/ DEN EERWEERDEN HEER/ P.J. FALET PASTOOR DEZER/ PAROCHIE/ 1852". De westbouw met klokkentoren dateert van 1864, vermoedelijk naar ontwerp architect Van Assche. Na klachten over grondverschuivingen bouwde men in 1888 rond het kerkhof een muur. Een jaar later werd het parament van het schip gerestaureerd en verving men de afzaat van de plint alsook het maaswerk en de dorpels van de vensters door Euvillesteen. In 1953 werden de steunmuren rond de kerk vernieuwd en versterkt, naar verluidt met kalkzandstenen afkomstig van het oud kasteel van de graven Van Ribaucourt van Perk. De beide sacristieën werden in 1981 op

het kadaster ingetekend. Het exterieur en het interieur hebben recent een opknapbeurt gekregen.

De plattegrond ontvouwt een éénbeukig schip van drie traveeën met een transept en koor van één travee en vlakke sluiting; aan weerszijde van het koor een sacristie.

Overwegend opgetrokken uit baksteen, met uitzondering van het gotische schip in lokale kalkzandsteen (zie bouwchronologie). Het geheel onder leien zadeldaken, de sacristieën onder plat dak.

De westpartij wordt bekroond door een klokkentorentje onder ingesnoerde naaldspits met bekronend ijzeren kruis en sterk overkragende kroonlijst op hardstenen consolen. Decoratief uitgewerkte door veelvuldig gebruik van gesinterde baksteen voor onder meer de plint, hoekkettingen, aflijning van de top en muuropeningen en arduin voor onder meer de afzaten, waterlijst, consolen, poort- en oculusomlijsting. Op de hoeken twee versneden steunberen waartussen een spitsboogpoort onder driuplijst overgaand in een kordon bekroond door een nagenoeg blind oculus.

De kerk wordt geritmeerd door eenvoudige steunberen waartussen spitsboogvensters met maaswerk en arduinen dorpels; laatst genoemde gerestaureerd in het schip. Oostgevel voorzien van een breed risaliet met een gekruisigde Christus in gepolychromeerde terracotta onder een recente luifel.

Sobere bepleisterde en wit geschilderde ruimte onder kruisgewelven tussen gordelbogen die in het schip uitlopen op consoles; een hardstenen tegelvloer.

Mobilair. Schilderijen: Calvarie met Maria Magdalena, Vlaamse school, 18de eeuw, doek; Heilige Hieronymus, Vlaamse school, 18de eeuw, doek; Jezus ontmoet zijn moeder, Vlaamse school, 18de eeuw, doek.

Beeldhouwwerken: Heilige Donatus van Munstereifel, circa 1840, gepolychromeerd hout; Heilige Barbara, stijl 16de eeuw, tweede helft 19de eeuw, gepolychromeerd hout.

Grafstenen: Pauwels Van Der Borght († 1639) en zijn echtgenote Elisabeth Leemans († 1652); Guiliam Van Der Elst († 1652).

Meubilair: hoofdaltaar, met Heilig Hartbeeld, 19de eeuw, tabernakel met vis en pelikaan, onder altaartafel plaasteren beeld van Jezus liggend in het graf, circa 1950, marmer en brons; neogotisch Sint-Salvatoraltaar, met gepolychromeerd terracottabeeld van Christus Zaligmaker, tafel met Lam van de Apocalyps, tweede helft 19de eeuw, hout (noordtransept). Preekstoel, voet en klankbord, 18de eeuw, hout, kuip, 20ste eeuw, eternit. Biechtstoel, met vier helmbeelden, tweede helft 17de eeuw, hout; biechtstoel met twee hermbespeelden, eerste helft 18de eeuw, hout. Communiebank (restant van), 18de eeuw (?), hout. Doopvont, eerste helft 20ste eeuw, blauwe hardsteen met een koperen deksel. Moderne abstracte glasramen. Het historische en beschermd orgel is gerestaureerd in 2014 maar wordt bijna niet meer bespeeld.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

Het gehucht "Borch" is het oudste gedeelte van Grimbergen en ligt ten zuidoosten van Grimbergen zowel op grondgebied Grimbergen als Vilvoorde; de parochie is uitsluitend op Grimbergen gericht. Ten noorden en noordwesten begrensd door het voormalige kasteeldomein "Ter Tommenhof", ten oosten door de Willebroekse Vaart, ten zuiden door Vilvoorde en ten westen door het Priesterlindeveld. De Tangebeek doorsnijdt Borch van het zuidwesten naar het noordoosten.

Het gehucht werd vrijwel volledig beschermd als dorpsgezicht, de motte als monument (K.B. 18-09-1981).

Borcht dankt zijn oorsprong en naam aan de reusachtige burchtheuvel gelegen in het midden van het gehucht. De naam 'Borcht' verschijnt een eerst maal in 1275 in de 'Keure van Grimbergen' maar is ongetwijfeld veel ouder.

Opgravingen hebben aangetoond dat de bewoning van de kunstmatig opgeworpen heuvel opgaat tot de 8ste eeuw en eindigde met een brand rond het midden van de 12de eeuw. Ondanks dat er geen Romeinse of Merovingische sporen werden teruggevonden, is de motte volgens Verbesselt toch ouder en hij verwijst hiervoor naar de strategische ligging: enerzijds aan de kruising van twee belangrijke wegen, zijnde de oost-west lopende baan van Leuven - Vilvoorde - Dendermonde: één van de oudste intergraafschappenwegen die Vlaanderen met Brabant en Luik verbond, en de Romeinse Zenneweg die van het zuiden naar het noorden loopt van Laken over Heembeek, Borcht, Schiplaken, Heienbeek, langs Leest en Heffen tot aan de Rupel; en anderzijds de ligging nabij de Zenneovergang te Vilvoorde recht tegenover de motte van de hertogen van Brabant, waar wel Romeinse overblijfselen werden gevonden. In de volksmond spreekt men trouwens van "Senecaberg", mogelijk afgeleid van de naam van een Romeins bewoner of eigenaar (tot op heden is deze familienaam in Borcht terug te vinden) of van de nabijgelegen Zennerivier (Senne, Senneke): berg bij de Zenne.

* De motte ligt op zo'n twee km van Grimbergen en was van uitzonderlijk belang voor het geslacht Berthout, heren van Grimbergen. De burcht stond strategisch ingeplant aan het de rand van hun territorium (zie gemeente-inleiding) en was hun woonplaats van de 10de tot het midden van de 12de eeuw, toen de burcht werd vernield tijdens de Grimbergse oorlog. Deze machtsstrijd tussen de heren van Grimbergen en de hertog van Brabant (vroegere graaf van Leuven) nam zijn aanvang in 1142 met de slag van Ransbeek en eindigde in 1159 bij de inname en het afbranden van de burcht door hertog Godfried III. Om de bouw van een nieuwe vesting op deze strategisch belangrijke plaats te voorkomen maakte de hertog van Borcht een 'terra libera': een vrijheid met een eigen schepenbank. Het "dorp van Borcht" werd in eigendom gegeven aan Geraard II, terwijl de motte met omringende gracht eigendom bleef van de beide heren van Grimbergen. De schepenbank volgde de gewoonten van Leuven en oefende de lagere, middele en hogere rechtspraak uit in naam van de heer. De Berthouts richtten een nieuwe verblijfplaats op te Boxem nabij de dorpskom van Grimbergen (zie Guldendal "Het Prinsenhof") waardoor er een einde kwam aan de geschiedenis van deze machtige burcht. Gedurende de Franse bezetting werd Borcht van 1795 tot 1810 een zelfstandige gemeente onder het kanton Grimbergen om daarna terug onder het bestuur van Grimbergen te vallen.

Aangezien de heren van Grimbergen van de 10de tot de 12de eeuw te Borcht woonden, was ook daar, en niet te Grimbergen, de voornaamste parochiekerk te situeren. De ligging van de kerk op een heuvel tegenover de motte, wijst op een oorspronkelijke vrije kerk (vicuskerk) die pas onder het gezag van de Berthouts tot eigenkerk werd omgevormd. Dit wordt mede bevestigd door de Sint-Salvatorstitel die één der oudste parochietitels is. Bij de nederlaag van de Berthouts in 1159 kreeg de kerk haar vrijheid weer en viel ze onder rechtstreeks beheer van de pastoor van Grimbergen die zelf afhankelijk was van de abdij. Pas in 1803 kwam er een eigen pastoor en in 1844 werd het gehucht een zelfstandige parochie, onder de voogdij van de abdij.

Het gehucht Borcht is een volmaakt type van een ronddorp dat nog alle kenmerken van haar oorsprong vertoont. De ellipsvormige burchtheuvel werd omgeven door een gracht, gevoed

door een afgeleide van de Tangebeek, en een dubbele ring van straten. Ten noordoosten van de burchtheuvel stond de Borchtkerk op een afzonderlijke en lagere ellipsvormige heuvel eveneens omgeven door een dubbele ring van straten aansluitend bij de basis van de motte. Onderzoek heeft uitgewezen dat de buitenste cirkel (huidige Jan Jozef Van Engelmstraat) overeenkomt met de begrenzing van de voorburcht waar de kapel, de hoeve en andere gebouwen waren gesitueerd en van waaruit ook de wijk Borcht is gegroeid. De beide heuvels werden van elkaar gescheiden door een diepe kloof, waardoor de belangrijkste straat (huidige Jozef Van Den Berghestraat) liep die ook de Tangebeek overbrugde.

Aanvankelijk kende Borcht een gemengde bevolking, lieden die rechtstreeks afhankelijk waren van de burchtheer en ambachtslui levend van de Zenneovergang. Het gehucht kende na de Grimbergse oorlog een terugval die zou blijven duren tot de 19de eeuw. Het kaartboek van de abdij van 1699 toont een zeer sporadische bebouwing en bevolkingscijfers tonen aan dat het aantal inwoners slechts zeer traag aangroeide: 173 inwoners in 1709; 295 in 1755; 417 in 1784 en 216 in 1801. Het Primitief kadasterplan van 1821 en de kaart van Popp van circa 1860 tonen een steeds toenemende bebouwing voornamelijk onder de oost-west as; het gebied erboven sloot immers aan bij het Borchtbroek. Circa 1820-25 werd de enige verbindingsweg tussen Grimbergen en Borcht ontdekt door de aanleg van de parallel lopende provinciale steenweg Aalst - Vilvoorde. De dijk hiervoor aangelegd ter hoogte van de Tangebeek begaf het in 1839 waardoor er 74 mensen verdronken. Ter herinnering werd een Sint-Donatuskapel opgericht naast de Tangebeek aan de Borghtstraat, grondgebied Vilvoorde. In de 19de eeuw leefden de mensen vooral van land- en seizoensarbeid ten behoeven van de verdwenen kastelen "Ter Tommen", gesitueerd ten noordwesten van het gehucht en "Schiplaeken", gelegen aan het kanaal tussen het gehucht Borcht en Verbrande Brug. Op het einde van de 19de - begin 20ste eeuw breidde de industrie van Vilvoorde zich uit langs de kanaalzone. Dankzij de fabrieksarbeid onderging het gehucht een ware metamorfose. In 1906 telde Borcht 1100 inwoners voornamelijk tewerkgesteld in de Vilvoordse industrie en in de bouw. In deze periode werden een gemeenteschool (1876) en een klooster met kleuter- en meisjesschool door de zusters van de Christelijke Scholen (1906) opgericht (respectievelijk in de Frans en Jozef Belstraat en Jean Deschampstraat 23).

De huidige bebouwing bestaat uit eenvoudige arbeidershuizen van twee traveeën en twee bouwlagen voornamelijk uit de eerste helft van de 20ste eeuw. De enge straten en smalle huisjes geven nu nog steeds aan Borcht het typische uitzicht van een gesloten gemeenschap. In het begin van de jaren 1960 werd het Klein Molenveld ten zuiden en het zuidelijke deel van het voormalige Ter Tommenhof verkaveld. In 1975 werden twee appartementsblokken opgetrokken op de hoek Verbindingsweg - Westvaardijk door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting. De steeds uitbreidende industrieterreinen van Vilvoorde en Verbrande Brug hebben het gehucht aan de oostzijde volledig ingesloten. Het enige groene rustpunt is het restant van het voormalige domein Ter Tommenhof. Dit kasteel werd bewoond door Castellani of borchgraven (graaf in de betekenis van bewaker) die de voorposten van het kasteel van de heren van Grimbergen dienden te verdedigen. Het kasteel met neerhof was gelegen aan de noordwestelijke rand net buiten de Vrijheid Borcht maar werd gesloopt in de tweede helft van de 19de eeuw. Van het park dat oorspronkelijk circa 56 ha besloeg resten nog zo'n 22 ha, ingekleurd op het gewestplan als natuurgebied. Eind jaren 1980 kwamen in het domein nog talrijke relictten voor, zij het dan sterk verwilderd, die verwezen naar een vermoedelijk 19de-eeuwse, romantische parkaanleg, onder andere een boogbrug over de oostelijke uitloper van de vijver, een grotachtige ijskelder en verschillende dreven.

De straten van het gehucht werden genoemd naar de gesneuvelde soldaten van Borcht tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

Eind 19de eeuw werd Borcht een volwaardige parochie maar per ministerieel besluit van december 2024 werd de parochie Sint-Salvator opgeheven en gefuseerd met de parochie Sint-Servaas.

Op dit moment wordt de kerk één keer per jaar nog gebruikt, met name voor de 11-novemberviering.

Het historische orgel is tweejaarlijks onderhouden maar wordt bijna niet meer bespeeld, ook niet meer voor concerten.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Gezien de locatie van de kerk zien we zelf weinig of geen uitbreidingsmogelijkheden. Misschien zijn er deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan te geven, zoals beschreven in de dading tussen de gemeente, het CKB en de kerkfabrieken.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*
De kerk is voorzien van alle nutsvoorzieningen zoals verwarming, elektriciteit en een toilet. Deze zijn evenwel allemaal aan een ingrijpende vernieuwing toe.
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*
De kerk van Borcht is niet toegankelijk.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslag van Monumentenwacht.

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

Gezien de recente restauratiewerken zijn er buiten noch binnen grote werken op korte termijn nodig.

Wat nog wel dient uitgevoerd, is het verlengen van de loopbrug en dwarsbruggen op de zolder van de kerk, om de ganse zolder toegankelijk te maken voor nazicht en onderhoud. (Dit is nu een gevaarlijke onderneming). Daarnaast zou een grondige inspectie van de toren en het gebinte ervan mee moeten kunnen worden opgenomen. Verwijzend naar verslagen van Monumentenwacht, zouden ook de 2 biechtstoelen aan restauratie toe zijn. Ook de verwarming, elektriciteit en sanitair zullen in de toekomst moeten aangepakt worden.

Hoe de toekomstige invulling kan zijn, is in de dading beschreven:

De Kerkfabriek Sint-Servaas verbindt zich ertoe om de kerk van Borcht in erfpacht te geven aan de Gemeente. De modaliteiten zullen vastgelegd worden in een afzonderlijke erfpachtovereenkomst.

Het traject voor onttrekking aan de eredienst wordt opgestart.

3.4 Molenveld – voormalige parochie: Sint-Cornelius

Eigenaar Kerk: – Kerkfabriek Sint-Servaas

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

In 1963 werd de parochie Sint-Cornelius Molenveld opgericht. Er werd grond verworven door de kerkfabriek en er werd ook een kerk opgericht. Als kerk werd een chalet gebruikt die afkomstig was van de luchthaven van Melsbroek waar deze als restaurant gebruikt werd. Rond het jaar 2000 werd de kerk grondig vernieuwd op kosten van de kerkfabriek. Ze kreeg een nieuwe gevel, een betere indeling, werd geïsoleerd en een deel werd omgebouwd tot ontmoetingsruimte met bar en keuken.

Per ministerieel besluit van december 2024 werd de parochie Sint-Cornelius opgeheven en gefuseerd met de parochie Sint-Servaas.

De kerk is een laagbouw van één bouwlaag met een moderne kleine klokkentoren vooraan. Het is een hedendaags kerkje en heel stemmig met goede akoestische eigenschappen voor spreekbeurten, lezingen en tentoonstellingen. Voor concerten is het niet geschikt.

Dit is geen beschermd monument maar het gebouw bevindt zich wel op de vastgestelde inventaris onroerend erfgoed, zoals alle Vlaamse kerken. Het bevindt zich ook niet in een beschermd dorpszicht.

In de kerk bevindt zich een kunstwerk van Jan Proost: “Onze-Lieve-Vrouw met Kind” (ca 1962) <http://balat.kikirpa.be/object/17286> en Sint-Cornelius, kunststeen, derde kwart 20ste eeuw.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

De kerk bevindt zich op een centrale plaats in de woonwijk Molenveld, omgeven door braakliggende terreinen (deels eigendom van kerkfabriek en deels van de gemeente Grimbergen) die ingericht zijn als parking, grasveld, speelruimte voor kinderen en natuurlijke begroeiing. De kerk staat één meter lager dan het maaiveld van de Tangebeeklaan en is dus discreet aanwezig in de wijk. Een RUP werd in 2015 goedgekeurd om de braakliggende terreinen, eigendom van de kerkfabriek, te ontwikkelen als appartementsgebouw in drie bovengrondse bouwlagen.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

Momenteel worden er tweewekelijkse eucharistievieringen gevierd op zondag om 11.15 uur. Het sociaal leven bestaat uit een kleine maar zeer actieve, enthousiaste groep. Deze organiseert in de belendende ontmoetingsruimte een waaier van activiteiten. Wanneer op deze activiteiten teveel personen verwacht worden, wordt ook de kerk occasioneel voor deze initiatieven ter beschikking gesteld. Na de eucharistieviering worden de gelovigen in de ontmoetingsruimte uitgenodigd voor een nabespreking.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*

Gezien de indeling van de kerk, gewijzigd in 2000 met toekomstvisie, zien we zelf weinig of geen uitbreidingsmogelijkheden of mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven.

- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*

De kerk is voorzien van alle nutsvoorzieningen (anno 2000) zoals vloerverwarming, elektriciteit, en via de belendende parochiezaal van sanitair en keuken.

- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*

De kerk van het Molenveld is zeer toegankelijk.

- *Als gevolg van wat hierboven beschreven staat is het duidelijk dat deze moderne ruimte zeer geschikt is voor socio-culturele activiteiten.*

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

De kerk is in goede staat, en buiten het normale onderhoud wegens slijtage oa aan de gevel zijn er geen grote kosten (=meer dan €10.000) te maken op korte en middellange termijn.

Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling ervan zal worden onderzocht:

Heeft een kleine maar vitale geloofsgemeenschap die 25 jaar geleden reeds ingrijpende veranderingen heeft doorgevoerd in de kerk. De helft van de (moderne) kerk is omgebouwd tot ontmoetingsruimte. De reeds doorgevoerde aanpassingen nodigen uit tot een versterkte geloofskern. Deze kerk staat open voor eventuele valorisatie en medegebruik oa door andere christelijke gemeenschappen. Omwille van de liturgische aantrekkingskracht wordt deze zeker niet onttrokken aan de liturgie in de komende 10 jaar.

3.5 Verbrande Brug – Voormalige parochie Heilig Hart

Eigenaar Kerk: - Kerkfabriek Sint-Servaas

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

Neogotische kerk van 1887 naar ontwerp van provinciaal architect G. Hansotte. de kerk is een grote rechthoek van 12 m breed en 24 m lang .

De oprichting van de Heilig Hartparochie in 1873 was een rechtstreeks gevolg van de toenemende industrialisering langs het Willebroekkanaal. Onmiddellijk werd gestart met de bouw van een kerk en pastorie naar ontwerp van G. Hansotte op het perceel van de huidige pastorie (nr. 167). Op het aangrenzende perceel, toen pastorietuin en achteraan kerkhof, werd in 1887 een nieuwe kerk gebouwd naar ontwerp van dezelfde architect. In 1923 werden herstellingswerken uitgevoerd aan onder meer de toren die tijdens de oorlog was vernield. Laatste restauratiecampagne startte in 1986 en werd beëindigd in 1998.

Vrijstaande neogotische kerk van 1887 naar ontwerp van provinciaal architect G. Hansotte met omringend grasplein. Aan de straatzijde kunststenen Heilig Hartbeeld op bakstenen sokkel met afgeschuinde simili hoekstenen en dito opschrift: "H. HART BESCHERM ONS PAROCHIE" en een recent monument "Kerkanker" naar aanleiding van het jubileumjaar 2000 ontworpen en gerealiseerd door P. Thielemans en John Ullrick. Achteraan de kerk ligt een eenvoudig oorlogskerkhof

Noordwest georiënteerde longitudinale kruiskerk met basilicale opstand. De plattegrond ontvouwt een gedeeltelijk ingebouwde zuidoosttoren, een driebeukig schip van vier traveeën, een uitspringend vlak afgesloten transept van één travee en een koor van drie rechte traveeën met driezijdige sluiting. Het koor wordt aan weerszijde geflankeerd door sacristieën.

Het geheel is opgetrokken uit baksteen met schaarse verwerking van witte natuursteen voor onder meer de neogotische traceringen, portaalomlijsting, kordons en afzaten; onder leien zadel- en lessenaarsdaken.

Vierkante zuidoosttoren van vier geledingen gevat tussen versneden hoeksteunberen onder achzijdige, ingesnoerde leien naaldspits met bekronend ijzeren kruis. Rechthoekige poort met lateiconsoles in spitsbogige geprofileerde omlijsting van natuursteen, aan weerszijden geflankeerd door een Korinthische zuil. Boogveld met natuurstenen reliëf van Christus Zaligmaker in mandorla omringd door de symbolen van de vier evangelisten. Ter hoogte van de tweede geleding neogotische spitsboogvenster onder druiplijst op gestrekte uiteinden, de bovenste geleding wordt gemarkeerd door spitsbogige galmgaten op een omlopende waterlijst. Basilicale opstand waarbij de zijbeuken, het transept en de sacristieën even hoog zijn. Gevels geleed door versneden steunberen en verlicht door spitsboogvensters met neogotische tracering in de zijbeuken, lancetvensters in het koor en kleine driezijdige bovenlichten in het schip.

Bepoeterd en beschilderd interieur met tweeledige opstand in de middenbeuk en drieledig in het koor. Geprofileerde spitsboogarcade op ronde zuilen met acanthusbladkapitelen op

achtkantige sokkels. Bovenlicht opgevat als ten dele blinde spitsboogvensters waarvan enkel het bovenste deel werd geopend. Geprofileerde kruisribgewelven en gordelbogen op kraagstenen ondersteund door halfzuiltjes met acantusbladkapiteel.

Meubilair: neogotisch hoofdaltaar met onder meer Calvarie, 19de eeuw, gepolychromeerd stenen retabelaltaar; neogotisch zijaltaar toegewijd aan Sint-Jozef, 19de eeuw, houten retabelaltaar; neogotisch zijaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, begin 20ste eeuw, hout. Neogotische biechtstoel, 19de eeuw, hout. Doopvont, midden 20ste eeuw, blauwe hardsteen, opschrift: "d.d. M.V. Roosbroeck" en "1873-1948".

Drie gebrandschilderd glas-in-loodramen in het koor, 1887-1889; gebrandschilderde glas-in-loodraam in de zuidelijke transeptarm, 1926.

In het koor hangen de obiit-wapenschilden van de familie de Cornet de Peissant , de schenkers van de gronden en financiers van het kerkgebouw .

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

Vlak bij het kanaal is de kerk een baken voor de inwoners van het gehucht Verbrande Brug. Op de oever van het kanaal Brussel-Willeboek, vormt het de verbinding tussen de twee helften van het dorp, gescheiden door het kanaal. Zonder de kerk op deze locatie zou de parochie als het ware in twee helften uiteen vallen.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

De oprichting van de Heilig Hartparochie in 1873 was een rechtstreeks gevolg van de toenemende industrialisering langs het Willebroekkanaal . Onmiddellijk werd gestart met de bouw van een kerk en pastorie voor de bestaande agrarische bevolking en de snel toenemende arbeidersgroep .Per ministerieel besluit van december 2024 werd de parochie Heilig Hart opgeheven en gefuseerd met de parochie Sint-Servaas.

~~Intussen is~~ De grote tuin van de pastorie is ter beschikking gesteld van de gemeenschap : Een ruime parking gelegen tussen de kerk en de school, een speeltuin voor de kleintjes en een polyvalente sportkooi voor de grotere jeugd .

Het zeekanaal en vooral WO I heeft grote invloed gehad op het leven in de Verbrande Brug. Het oorlogsmonument + kerkhof; de gebeurtenissen rond korporaal Trèsignies en de moord op pastoor Wouters maken van deze kerk een bijzonder herdenkingsmonument.

Elk jaar hebben hier nog herdenkingsvieringen plaats samen met het Belgische leger .

In deze parochie hier huist nog steeds een actieve en zich uitbreidende dorps-gemeenschap.

Elke zaterdagavond om 17 uur is er momenteel een eucharistieviering. Dit vroege uur op zaterdagavond is een aantrekking voor de mensen uit de wijdere omgeving.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Gezien de indeling van de kerk zien we zelf weinig of geen uitbreidingsmogelijkheden of mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*
 - o De kerk wordt verwarmd met een centrale brander gevoed met gas, en een blazer die de warmte verspreidt in de kerk.

- De elektrische installatie wordt alleen gebruikt om verlichting te geven .
- Er zijn 2 summiere handwasbakjes en één toilet, naar dewelke waterleiding is voorzien.
- Keuken of andere voorzieningen zijn niet aanwezig .
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*
De kerk van Verbrande Brug is vooralsnog niet toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslagen van Monumentenwacht.

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

In 1998 gebeurden er grondige restauratiewerken, zodat wij nu alleen het vooruitzicht hebben van reguliere onderhoudswerken: dak, schilderwerken, verwarmingsinstallatie. Binnen korte termijn zijn de dakgoten van de kerk aan een grondige restauratie toe.

Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling ervan zal worden onderzocht:

Als (geloofs-)gemeenschap heeft de parochie Verbrande Brug het niet gemakkelijk. De oprukkende industrie, het zeekanaal dat de gemeenschap in twee snijdt doen ons twifelen aan de levensvatbaarheid in de toekomst. Door het interessante uur van liturgie vieren, mogen we momenteel voor de wekelijkse weekendviering blij zijn met de opkomst van de mensen uit Verbrande Brug en omtrek.

Als gevolg daarvan zullen bijkomende functies en het verder ter beschikking stellen van het kerkgebouw voor de eredienst verder onderzocht worden evenals de mogelijkheid tot nevenbestemming of medegebruik.

Doordat dit kerkgebouw zwaar geleden heeft met de eerste wereldoorlog is dit gebouw een herinneringsmonument geworden aan de vreselijke en zwarte bladzijde van de Verbrande Brugse geschiedenis. De jaarlijkse herdenkingsplechtigheden en het oorlogskerkhof, palend aan de kerk, getuigen hier van. Als dit gebouw in de toekomst een nevenbestemming krijgt dan zal het in de richting van een herdenkingsplaats gaan.

3.6 Humbeek – Sint-Rumoldus

Eigenaar Kerk: Gemeente Grimbergen

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

Humbeek, met zijn +/- 4.500 inwoners, is de meest noordelijke deelgemeente van Grimbergen.

De oudste vermelding van Humbeek gaat terug tot 980 toen het een domein was van prinsbisschop Notger van Luik (+1008) die er het kapittel van Mechelen mee begiftigde.

In 1147 kregen de kanunniken van Sint-Rombouts in Mechelen van paus Eugenius III twee derde van de tienden van de parochie Humbeek, dat toen 339 parochianen telde. In ruil dienden zij er de goddelijke diensten te verzekeren.

Meteen is dit de verklaring waarom er dezelfde patroonheilige wordt vereerd: Rombaut of Rumoldus.

Waarschijnlijk is dit tevens de reden waarom er in die tijden praktisch geen banden waren met de abdij van Grimbergen.

In de 12e eeuw werd door toedoen van het Sint-Romboutskapittel van Mechelen een kerkje opgericht in romaanse stijl dat toegewijd werd aan O.L.Vrouw en Sint-Rumoldus.

In 1583 werd de kerk verwoest naar aanleiding van de godsdiensttroebelen en tussen 1606 en 1613 heropgebouwd met behoud van enkele oudere delen, zie de toren en het Sint-Annakoor. Talrijke verbouwingen en uitbreidingen in de loop van de 17de en 18de eeuw leidden tot een disproportioneel gebedshuis in verschillende bouwstijlen met onder meer een gotische toren en een classicistische westgevel. In september 1914 brandde de kerk af en in 1917 werd er een noodkerk opgericht aan de Meiskensbeekstraat. Het omringende kerkhof werd definitief overgebracht naar de in 1891 opgerichte begraafplaats op de hoek van Holbroek en de Kerkhofstraat. Door de brand van 1914 zijn er geen waardevolle kunstwerken meer aanwezig.

Voor de bouw van de nieuwe kerk werd Diegemse kalkzandsteen, alsook afbraaksteen van de oude kerk en het correctiehuis van Vilvoorde, gebruikt. In 1927 werden de sloopwerken aanbesteed.

Op 27 mei 1930 werd door Kardinaal Van Roey de huidige kerk ingewijd.

Het is een georiënteerde pseudo-kruiskerk in een geïnterpreteerde neo-romaans-neogotische stijl naar een ontwerp van D. Robberechts en G. Van Campenhout.

Driebeukige kerk met een schip van zes traveeën voorafgegaan door een rechthoekig westportaal en een vijfhoekige traptoren; licht uitspringende pseudo-transepten met vlakke sluiting ter hoogte van de vierde en vijfde travee en een verjongend koor van drie rechte traveeën met vlakke sluiting; aan de noordzijde vergezeld van een vierkante toren en een sacristie. Ten noorden van de eerste travee een doopkapel (nu weekkapel) van één rechte

travee met driezijdige sluiting en ten zuiden recent aangebouwde toilet.

De kerk is volledig opgetrokken uit kalkzandsteen op een afgeschuinde sokkel, het geheel onder leien zadeldaken.

Basilikale opstand waarbij de zijbeuken zijn uitgewerkt als een reeks van puntgevels onder afzonderlijke zadeldaken en de pseudo-transepten ter hoogte van de vierde en vijfde travee als één puntgevel onder hoger overkoepelend zadeldak. Gevels horizontaal geled door waterlijsten en verticaal door versneden steunberen; verlicht door spitsboogvormige drielichten gevat in een rondboognis in de zijbeuken, door ronde bovenlichten in het schip en door gekoppelde lancetvensters bekroond door een oculi in een omvattende spitsboognis in de west- en oostgevel. Westportaal onder leien lessenaarsdak centraal doorbroken door een puntgevel in risaliet met een spitsboogpoort en bekronend vierpasmotief. Noordoostelijke vierkante toren van vier ongelijke registers onder ingesnoerde naaldspits met ijzeren windhaan geopend door rechthoekige drielichten en gekoppelde spitsboogvormige galmgaten.

Bepleisterd en wit geschilderd interieur geled door een bakstenen spitsboogarcade op witte natuurstenen zuilen met achthoekige sokkel en dito kapiteel. Kruisribgewelven met ribben en gordelbogen uit witte natuursteen neerkomend op kraagstenen.

Meubilair. Noordelijk zijaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw met opschrift "SANCTA MARIA, ORA PRO NOBIS"; circa 1930, retabelaltaar in witte steen, schenking baron Lunden; zuidelijk zijaltaar toegewijd aan de Heilige Rumoldus met opschrift "SANCTE RUMOLDE, ORA PRO NOBIS", circa 1930, retabelaltaar in witte steen, schenking baron Lunden.

Neogotische communiebank, circa 1930, eik, schenking juffrouwen Horckmans. Neogotische kuip van de voormalige preekstoel, circa 1930, hout. Neogotische biechtstoelen, tweede kwart 20ste eeuw, hout. Doopvont, tweede kwart 20ste eeuw, blauwe hardsteen met deksel in messing.

Gebrandschilderde glasramen (koor), door J.B. Jacobs, 1929. Orgel, door Alfons Joris (Hasselt), 1956. Het orgel van Alfons Joris (Hasselt) uit 1956 werd in 2006 vervangen door een orgel van Monarke Van Rhijn.

Het is een driebeukig gebouw met kruisbeuk, vlak afgesloten koor en noordoostelijke toren. Onder het hoogkoor bevindt zich een grafkelder die behoort tot de adellijke families le Candele en Lunden.

De zuidwestelijk gelegen doopkapel werd ingericht als weekkapel.

In 1955 en 1976 werd het dak vernieuwd en in 1981 werden bijkomende herstellingswerken uitgevoerd door het architectenbureau Van Campenhout; onder meer reinigings-, dak-, en schilderwerken, vochtbestrijding en houtbescherming.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

De Kerk is het middelpunt van de voormalige zelfstandige gemeente Humbeek.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

In de kerk wordt elke zaterdag de wekelijkse mis opgedragen om 18 uur, evenals op feestdagen. De vieringen worden opgeluisterd door het Sint-Rumolduskoor.

Verder wordt de kerk ook gebruikt voor begrafenissen, huwelijken, doopsels, catechese, vormsel, plechtige geloofsbelijdenissen.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Er zijn mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven. Dit moet deel uitmaken van een studie.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...* De kerk is voorzien van alle nutsvoorzieningen zoals verwarming, elektriciteit en 1 WC. Aan de buitenkant is er een publieke WC gebouwd. Al naargelang de bestemmingen moet het sanitair worden verbeterd en eventueel een kleine keuken voorzien worden.
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*
De kerk van Humbeek is toegankelijk.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslag van Monumentenwacht die de hieronder opgelijste problemen beschrijft.

Welke kosten zijn op korte en middellange termijn nodig:

Voor de eredienst zijn geen grote investeringen voorzien maar volgens Monumentenwacht (rapport 2016) zijn er nog heel wat uit te voeren werken na 2026. Deze betreffen het verwijderen van asbest, voorzien van betere beveiliging reiniging en herstelling van het buitenwerk en herstellen van ramen. De pastorale ploeg vraagt een modulaire wijziging aan het interieur zodat de ruimte multifunctioneel kan gebruikt worden.

Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling ervan zal worden onderzocht:

Humbeek is uniek op het gebied van het verenigings- en sociaal leven. Tal van activiteiten zorgen voor een bruisend dorpsleven waarin ook de parochie een sterk aandeel heeft, onder andere op vlak van de Mariadevotie met haar Lourdesgrot en de voetbedevaarten naar Scherpenheuvel.

De kerk is een grote ruimte die in de toekomst naast de eredienst waarschijnlijk een nevenbestemming kan krijgen. Het pastoraal beleidsplan spreekt over het aanpassen van het interieur opdat zowel grote als kleine groepen er hun plaats in kunnen vinden. Het idee leeft om van deze kerk een aangepaste plek voor catechese en ontmoeting te maken. Het modulair maken van de kerk is een eerste stap in de goede richting. Er wordt een initiatief gestart om, met behulp van participatie met de lokale gemeenschap en verenigingen, na te denken over een verdere invulling van de verschillende multifunctionele ruimtes in de kerk. Voor deze wijziging van het interieur dient er ook een budget voorzien te worden. Omwille van de liturgische aantrekkingskracht wordt deze kerk zeker niet onttrokken aan de liturgie in de volgende 10 jaar.

3.7 Strombeek – Sint-Amandus

Eigenaar Kerk: - Gemeente Grimbergen

Beschrijving van het betrokken gebouw, cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand:

De Sint-Amanduskerk van Strombeek is een parochiekerk met een neogotische stijl. Ze is van het type basiliek met transept (niet-georiënteerde driebeukige kruisbasiliek) met aan de noordoostzijde een geveltoren. Ze werd ingeplant in de noordwesthoek van het Sint-Amandsplein. Ze werd gebouwd tussen 1869 en 1895, op de plaats waar volgens de traditie de eerste bidplaats was die gesticht werd door de Heilige Amandus (zevende eeuw) en op de grondvesten van een Romeins gebouw. Tussen de tiende en elfde eeuw werd dat kerkje (bidplaats) omgevormd tot eigenkerk van de plaatselijke heren. Rond 1250 zou men er een romaans kerkje hebben opgericht, dat in de loop der eeuwen meermaals verbouwd werd. Tussen 1739 en 1749 werd de kerk herbouwd en voorzien van een nieuw koor en sacristie. Nog een eeuw later werden twee zijbeuken toegevoegd (1834). In 1869 werd de oude kerk afgebroken en vervangen door de huidige Sint-Amandus kerk. De bouwheer van deze nieuwe kerk was de kerkfabriek Sint-Amandus. Op 10 september 1869 vond de eerste steenlegging plaats maar in 1870 moest alles terug worden afgebroken. De werken konden hervat worden op 1 oktober 1870. Op 24 december 1872 werd de kerk geopend, nog zonder vloer. In november 1882 bestond het gevaar voor instorten. Architect E.Gife werd vervangen door architect G. Hansotte in 1883. Op 2 oktober 1895 werd de kerk geconsacreerd.

De plattegrond vertoont aan de oostzijde een ingebouwde toren, geflankeerd door de doopkapel (heden rouwkapel) en een berging, een driebeukig schip van vier traveeën, een transept van twee rechte traveeën met vlakke sluiting en aan de westzijde een koor van drie rechte traveeën met driezijdige sluiting, geflankeerd door een sacristie en berging. In het noordelijk oksel van koor en transept de Sint-Amandskapel, de Onze-Lieve Vrouwekapel ten zuiden. De kerk vertoont een homogeen neogotisch uitzicht met een aan oostzijde ingebouwde vierkante toren van vijf geledingen onder een leien spits; verjongende, versneden hoeksteunberen benadrukken het rijzige karakter. Een fraai neogotisch uitgewerkt toegangsportaal bestaande uit een rechthoekige deur met geprofileerde lateiconsolen en verdiepte spitsboogomlijsting die wordt bekroond door een wimberg met hogels, een kruisbloem en vierpasmotieven. Het noordwestelijk portaal is gelijkaardig opgevat als het hoofdportaal doch in een soberder uitvoering en zonder wimberg.

Aan de oostzijde bevindt zich de eretrap. Naast de rechtersteunbeer van het inkomportaal

bevindt zich een steen met vermelding “ANNO 1938”, en aan de linkersteunbeer een met de vermelding “ 1638”. Deze werden vermoedelijk gerecupereerd van de voormalige kerkhofmuur. Links van het portaal staat een beschilderd metalen Heilig Hartbeeld op een hoge hardstenen sokkel. De sokkel draagt het opschrift “STROMBEEK-BEVER / AAN HET HEILIG HART/ 1934.

Andere waardevolle interieurelementen zijn: 3 houten biechtstoelen; oude doopvont in blauwe steen en nieuwe doopvont in gladde blauwe steen; glasramen ; 6 beelden ; mozaïek glasraam (verlicht); koororgel ; kruis ; kruisweg in pleister in muur geplaatst; godslamp; kelken; wierookvaten; monstrans; processiekruis; kandelaars; klokken.

De situering van de kerk bestemd in zijn ruimtelijke omgeving:

Tegenover het inkomportaal (oostzijde) bevindt zich de Sint-Jozefschool met bijhorend klooster, opgericht door toedoen van pastoor P.J. Claes die de grond aankocht (bouwkundig erfgoed ID nr 75352).

Alsook de Sint-Amandsborre met bijhorende gelijknamige kapel tegen de omheining van de Sint-Jozefschool. (bouwkundig erfgoed ID nr 75349).

Ten zuiden van de kerk ligt het Sint-Amandsplein dat een parkeerterrein is en aangelegd met klinkers en beplant met eiken (bouwkundig erfgoed ID nr 110065).

Aan de tuinmuur (achterkant v/d pastorie) bevindt zich het oorlogsmonument voor de gesneuvelden van de oorlogen 1914-1918 en 1940 – 1945 (bouwkundig erfgoed ID nr 75350)

Aan de noordzijde (v/d kerk) bevindt zich de pastorie, met een ommuurde achtertuin, die werd gebouwd door toedoen van pastoor Van Campenhout. In een gevelsteen rechts van de voordeur staat “ RE.D.IGNATIUS/ IO DURONDEAU/AB. GR. 1776 P.H.L.R.”. (bouwkundig erfgoed ID nr 75351).

Tegenover de inkom van de pastorie heeft men het Van der Nootpark, en het dienstencentrum “Ter Borre” (met serviceflats).

Aan de oostzijde van de tuinmuur van de pastorie bevindt zich de ingebouwde grafsteen van “Hendrik Van der Noot”.

Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de kerk:

In de parochiekerk wordt iedere zondag om 10.30 uur liturgie gevierd. Buiten deze wekelijkse liturgieviering zijn er ook uitvaartplechtigheden, huwelijken, dopen, eerste communie, vormsel, gebedswakes, schoolvieringen.

Tevens wordt de kerk ook gebruikt voor niet-liturgische diensten, zoals: rozenkrans – aanbidding van Sint-Amundus en onze-Lieve vrouw - catechese – bezinning bij fakkeltocht . De kerk staat ook ter beschikking voor medegebruik.

Architecturale mogelijkheden:

- *De uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen*
Er zijn mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen om er een ander bestemming aan de te geven. Dit moet deel uitmaken van een studie.
- *De aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, ...*
De kerk is voorzien van alle nutsvoorzieningen zoals verwarming, elektriciteit en 1 WC.
- *De toegankelijkheid voor andersvaliden*

- De kerk van Strombeek is toegankelijk via een zijingang.
- *Inspectieverslagen van Monumentenwacht*
De Kerkraad heeft een exemplaar van het inspectieverslagen van Monumentenwacht.

Een plan van aanpak over de toekomstige invulling ervan:

In de dading is afgesproken dat de kerk in nevenbestemming een bibliotheek wordt met een afgescheiden sacrale ruimte.

Met inbreng van de Vlaamse bouwmeester is het ontwerp gegund aan architectenassociatie Agmen-Madam die een visie tekende waar de kleine kerk de nodige zitplaatsen zal hebben voornamelijk in het huidige koor. Er wordt eveneens een nieuwe, aparte ingang langs de straatkant voorzien onder het raam waar zich nu de Sint-Amandskapel bevindt.

De financiering van de restauratie en uitvoering gebeurt door het gemeentebestuur na goedkeuring door kerkfabriek en bisdom. De architect stelt een participatief traject voor, een aanpak die erg gewaardeerd wordt door de Strombenaars.

Geraadpleegde bronnen:

- Inventaris Onroerend erfgoed
- Inspectieverslagen van Monumentenwacht
- Met dank aan Parcum en het Centrum voor Religieuze kunst Vlaanderen
- Pastoraal plan zone Sint-Norbertus 2025
- Kerkenbeleidsplan Grimbergen 2017 en aanvullingen van 2019
- Pastoraal plan Grimbergen 2015
- Dading tussen gemeente Grimbergen en kerkfabrieken van Grimbergen van 2023